

Ervaringen van zorgbegeleiders van mensen met een verstandelijke beperking bij aanvang van de coronacrisis

“Wij kunnen geen anderhalve meter afstand houden”

De uitbraak van het coronavirus heeft grote impact. Om het risico op besmetting en verdere verspreiding van het virus zo klein mogelijk te houden, zijn diverse, ingrijpende maatregelen getroffen. De oproep om zo veel mogelijk thuis te blijven en 1,5 meter afstand tot elkaar te houden, hebben ieders leven beïnvloed. Specifieke maatregelen tijdens de ‘intelligente lockdown’ zoals het sluiten van scholen en dagverblijven en een bezoekverbod voor zorginstellingen, hebben ook grote impact gehad op zorgbegeleiders van mensen met een verstandelijke beperking.

De Academische Werkplaats Leven met een verstandelijke beperking (AWVB; Tranzo, Tilburg University) heeft onder leiding van prof. dr. Petri Embregts kwalitatief onderzoek gedaan naar de impact van de corona-uitbraak op zorgbegeleiders. Door middel van audioberichten hebben we de ervaringen van elf zorgbegeleiders in kaart gebracht.

Over dit onderzoek

Audioberichten van elf zorgbegeleiders zijn geanalyseerd tijdens de lockdown periode. Deze groep deelnemers werkt met mensen met een verschillende mate van verstandelijke beperking, van licht tot een ernstig meervoudige beperking. De zorgbegeleiders werkten bij vijf verschillende zorgorganisaties. De zorgbegeleiders werkten bij vijf verschillende zorgorganisaties en stuurden meermalen (gemiddeld 3-4) audioberichten op waarin zij reflecteerden op hun ervaringen in de lockdown periode. In deze eerste factsheet nemen we u mee in de resultaten op basis van de audioberichten die ingesproken zijn tijdens de eerste weken van de ‘intelligente’ lockdown.

Ervaringen

De bevindingen kunnen onderverdeeld worden in vier hoofdthema's: gevoelens van verantwoordelijkheid, flexibiliteit en doorzettingsvermogen, praktische impact van de voorzorgsmaatregelen en samenwerking.

GEVOELENS VAN VERANTWOORDELIJKHEID

Het reguliere werk van zorgbegeleiders ging uiteraard gewoon door. Begeleiders rapporteerden dat zij angst hadden om zelf besmet te raken, maar ook om anderen, zoals hun

familieleden en cliënten, te besmetten. Zij ervoeren een grote mate van verantwoordelijkheid om hun cliënten te beschermen tegen besmetting, en maakten zich zorgen over zowel hun fysiek als mentaal welzijn.

Bovendien spraken begeleiders hun teleurstelling uit over het feit dat mensen met een verstandelijke beperking niet of pas laat zichtbaar werden in de media, en er hierdoor in hun ogen ook te weinig aandacht was voor hun werk en de risico's die zij liepen.

FLEXIBILITEIT EN DOORZETTINGSVERMOGEN

Naast angst en zorgen, gaven zorgbegeleiders ook aan dat zij een verhoogde werkdruk ervoeren, onder meer door het correct toepassen van de voorzorgsmaatregelen. Deze gevoelens zorgden voor stress. Begeleiders beschreven verschillende strategieën om met alle veranderingen in taken en verantwoordelijkheden om te gaan die de coronacrisis met

“Ik blijf er toch tegenaan lopen dat we geen anderhalve meter afstand kunnen houden – zowel naar cliënten, als naar collega's wanneer we samen een cliënt begeleiden of verzorgen. Fysiek contact is dan gewoon onvermijdelijk.” – zorgbegeleider

“Over waarderingen gesproken: mijn vrouw werkt in het ziekenhuis en zij komt haast dagelijks na haar gewerkte dienst thuis met bloemen, mokken, plantjes, chocola en meer van dat soort dingen. Allemaal bij de ingang van het ziekenhuis door het bedrijfsleven geschonken aan onze helden in de zorg. En wij in de gehandicaptenzorg zien geen gulle schenkers ons dankbaar opwachten.” – zorgbegeleider

- > zich meebracht. Flexibiliteit, creativiteit en doorzettingsvermogen bleken belangrijk om, ondanks de angsten, zorgen en onderbezetting, hun werk te blijven doen.

PRAKTISCHE IMPACT VAN DE VOORZORGSMAATREGELEN

Bij het uitvoeren van de dagelijkse werkzaamheden was het vaak onmogelijk om de voorgeschreven anderhalve meter afstand te bewaren tot cliënten en collega's. Ook waren zorgbegeleiders per cliënt meer tijd kwijt dan normaal doordat de voorzorgsmaatregelen het werk vertraagden. Gevolg was dat ze onder een hogere tijdsdruk moesten werken. Maar er waren ook zorgbegeleiders die geen grote veranderingen tijdens de werkzaamheden ervoeren. Zij konden hun werk vormgeven zoals ze dat gewend waren, ondanks de soms lagere bezetting. Werkzaamheden als teamvergaderingen vonden tijdens de pandemie niet plaats, of via beeldbellen. Zorgbegeleiders besteedden gemiddeld meer tijd aan digitale communicatie en gaven aan de 'live' contactmomenten erg te missen.

SAMENWERKING

Over het algemeen ervoeren de zorgbegeleiders de samenwerking binnen het team als positief, zeker wanneer er weinig tot geen patiënten met covid-19 waren, er rooster-technisch weinig problemen waren en men samen kon werken met bekende collega's in plaats van met oproepkrachten.

Tijdens de pandemie werkten zorgbegeleiders niet alleen met elkaar samen als team, maar werd ook met andere professionals intensiever contact onderhouden, zoals begeleiders van dagactiviteitencentra waar cliënten normaal gesproken heen gaan. Het gebruikelijke contact met psychologen en managers nam tijdens de lockdown juist af: zorgbegeleiders gaven aan te druk te zijn met de zorg aan cliënten en minder tijd te hebben om met andere disciplines te overleggen. Op het moment dat dit contact er echter wel was, ervoeren ze dit als erg plezierig en ondersteunend.

Een uitgebreide weergave van dit onderzoek staat beschreven in een internationaal artikel*.

Vervolgonderzoek

Een deel van de zorgbegeleiders zal het komende jaar gevolgd worden, waarbij we de langere termijn impact van de lockdown periode en het verdere verloop van het coronavirus op hun werk en welzijn in kaart brengen. Op basis van de informatie wordt tevens een vragenlijst ontwikkeld die we breed en periodiek onder zorgbegeleiders verspreiden.

“Vanavond stonden we gelukkig met vier vaste en vertrouwde teamleden. Dat is wel lekker werken zo. We zijn goed op elkaar ingespeeld, waardoor het avondprogramma soepel verliep.” – zorgbegeleider

* Embregts, P. J. C. M., Tournier, T., & Frielink, N. (2020). Experiences and needs of direct support staff working with people with intellectual disabilities during the COVID-19 pandemic: A thematic analysis. *Manuscript heringediend voor publicatie.*

Wilt u op de hoogte gehouden worden van dit onderzoek, of heeft u vragen? Neem dan contact op met Lucienne Heerkens: g.c.j.heerkens@tilburguniversity.edu

www.tilburguniversity.edu/tranzo-awvb